

Инвестиции, инвестирование, сельскохозяйственное производство, аграрный сектор, экономика, агропромышленный комплекс (АПК).

The article analyses the characteristics of agricultural production on the basis of increased investment activity. Identifies the main sources of investment resources.

Investment, agricultural production, agricultural sector, economy, agroindustrial complex (AIC).

УДК. 657

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ЗАЛУЧЕННЯ КАПІТАЛУ – ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

В.М. Краєвський, кандидат економічних наук

Розкрито значення обліково-аналітичного забезпечення управління як одного з базових критеріїв, на основі якого формуються прийняття рішення, щодо майбутніх інвестицій з боку інвестора. У цьому контексті досліджено проблемні питання, які виникають в обліку та заважають аграрним компаніям реалізовувати перспективні напрями залучення капіталу.

Бухгалтерський облік, інвестування, фінансова звітність, фінансові інструменти.

Інвестування аграрної сфери, як й інвестиційні процеси в інших галузях, є явищем багатограним та складним. Воно являє собою сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації ними інвестицій. Потужні іноземні інвестори досить прискіпливо відбирають об'єкти для фінансування, як правило, це компанії-лідери свого сектора, з чіткою бізнес-стратегією, прозорою структурою власності, що надають консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами. Останній критерій, до речі, – дуже поширена бізнес-практика, яка дозволяє порівняти ефективність компанії з аналогічними показниками компаній з інших країн, що значно полегшує процедуру отримання зовнішнього фінансування.

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення підприємства є одним із базовим критеріїв, на основі якого формуються прийняття рішення щодо майбутніх інвестицій з боку інвестора. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають проблемні питання, які виникають в обліку та заважають аграрним компаніям реалізовувати перспективні напрями залучення капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні вчені активно працюють над вирішенням указаної проблеми, зокрема питання активізації інвестування в аграрній сфері знайшли своє відображення в наукових публікаціях відомих вчених-економістів, серед яких: В.Г. Андрійчук [3], О. Сидоренко [5], В.І. Бойко [1], П.І. Гайдуцький [2]. Проте багато питань, пов'язаних із обліково-аналітичним забезпеченням залучення капіталу є недостатньо розробленими. Актуальність та практичне значення вирішення цих питань зумовили вибір теми при написанні статті.

Мета дослідження – розгляд облікових аспектів, що мають місце під час залучення додаткових інвестиційних ресурсів та оцінка основних проблемних питань, які виникають у процесі підготовки податкової та фінансової звітності у великих сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Актуальність фінансування за рахунок залучення інвестицій, як правило, виникає, коли компанія вичерпала можливості розвитку за рахунок реінвестування власного прибутку та боргового фінансування. Сучасним джерелом залучення капіталу українськими аграрними компаніями є можливість розміщення акцій на іноземних фондових біржах для подальшого інвестування у розвиток виробництва сільгосппродукції. Процедура підготовки до виходу на приватне розміщення (ПР) може зайняти 3 –6 міс, на IPO – від 9 міс до кількох років. Вартість виходу на IPO вища, проте можна розраховувати на вищу ціну акцій підприємства. Слід підготувати звітність за міжнародними стандартами (МСФЗ) за 2 роки для ПР та за 3 роки – для IPO. При цьому, в обробітку має бути відповідно не менше 80 та 90 % земель. Обсяг реалізації підприємства має становити понад 35 млн дол. для приватного розміщення і більше 70 млн дол. – для IPO [4].

Серед усіх компаній України, що працюють з міжнародними фондовими ринками, лідирують саме аграрні. Це пов'язано, у першу чергу, з глобальною увагою до агропродовольчого сектору. Адже всі розуміють, що ресурси для виробництва продовольства у світі обмежені, кількість придатних для обробітку земель зменшується, а населення постійно зростає, відповідно аграрна галузь є дуже привабливою для інвесторів.

Звичайно аграрний сектор підпадає під вплив локальних економічних факторів - досить серйозних – як-то попередня економічна криза, загроза рецесії або чергової кризи. Разом із тим, на фоні інших галузей української економіки АПК виглядає більш привабливо. Адже попри жодну економічну кризу людям завжди буде необхідна їжа, відповідно й попит на продовольство залишається більш-менш стабільним. [6].

Інвесторам необхідне чітке уявлення про стратегічні плани компанії та перспективи її зростання. Їм має бути зрозуміло, як працює господарська модель компанії та які види бізнесу є найперспективнішими, як здійснюється управління та яким є співвідношення організаційної та фінансової структури. Інвесторів може зацікавити досвідчена й активна команда менеджерів, продумана і чітко викладена бізнес-ідея проекту, наявність довгострокових ліцензій, прав на торговельні марки. Звичайно

неабияке значення має позиція на ринку. Структура власності повинна забезпечувати інвесторам контроль над доходами, можливість збільшити вартість компанії шляхом впровадження сучасних міжнародних стандартів управлінського обліку, позбавлення від збиткових виробництв тощо.

Однією з вимог до компанії при IPO є наявність історичної фінансової інформації. Це вимога передбачає наявність консолідованої фінансової звітності, що пройшла аудит та підготовлена відповідно до вимог МСФЗ, за останні три роки, що передують IPO (компанії-емітенти, які не зареєстровані в країнах-членах ЄС, можуть підготувати звітності відповідно до вимог стандартів еквівалентних МСФЗ (наприклад US GAAP). Крім того, якщо остання аудиторська перевірка проводилася більше ніж 9 міс тому, компанія повинна надати проміжну фінансову звітність, яка покриватиме щонайменше 6 міс. Проміжна звітність повинна включати порівняльну інформацію за аналогічний період попереднього фінансового року. Вимог щодо обов'язкового аудиту проміжної звітності немає. Проте, на нашу думку, в цьому випадку необхідним є розгляд проблемних питань, які виникають в процесі підготовки податкової та фінансової звітності у великих сільськогосподарських підприємствах:

1. *Система бюджетування.* Зазвичай аграрні компанії не мають повноцінної методології з підготовки даних бюджету та управлінської звітності. Як наслідок у підприємств виникають складності у процесі зіставлення даних бухгалтерського та управлінського обліку. Конвергентний підхід до складання управлінської та фінансової звітності має сприяти компаніям, що прагнуть публічності, тобто необхідно забезпечити ситуацію, при якій менеджмент та інвестори користуються однаковими інформаційними потоками для аналізу ефективності роботи підприємства.

2. *Справедлива вартість біологічних активів.* У багатьох господарствах не спостерігається системності у питаннях оцінки справедливої вартості біологічних активів та розкритті цієї інформації у фінансовій звітності. Це призводить до того, що у фінансовій звітності постійно відбуваються істотні зміни їх вартості, причини яких лишаються незрозумілими для зовнішніх користувачів. Це в свою чергу збільшує рівень недовіри потенційних інвесторів до інформації поданої у фінансовій звітності.

3. *Відсутність уніфікованої бази земельних угідь.* Велика кількість сільськогосподарських підприємств після формування земельного банку не проводить формування уніфікованої бази земель сільськогосподарського призначення, що використовується компанією. Відповідно знижується ефективність контролю їх використання підприємствами. Це призводить до ускладнень при розрахунку майбутніх зобов'язань з оренди землі сільськогосподарського призначення. Так, на думку М. Мельника «Необхідно створювати і підтримувати в актуальному стані уніфіковану базу земель сільськогосподарського призначення, що використовується компаніями. Для підвищення надійності такої бази, рекомендується для кожної ділянки вказувати її номер у земельному кадастрі. [7].

4. *Похідні фінансові інструменти.* Вони вбудовані у деякі договори продажу, а також закупки, часто не враховані компаніями при веденні

бухгалтерського обліку. Як наслідок, доходи та витрати, активи та зобов'язання можуть бути занижені. Запобігти цьому та своєчасно виявляти похідні фінансові інструменти, які можуть міститися у договорах дозволить процедура моніторингу умов укладення договорів. У випадку ідентифікації таких інструментів у процесі моніторингу, необхідно розрахувати їх справедливую вартість і враховувати їх у бухгалтерському обліку.

5. *Відсутність уніфікованої бази майна, що знаходиться у заставі.* Це є типовою помилкою агрохолдингів, оскільки наслідками може бути призупинення операцій компанії на основі того, що активи є заставою за зобов'язаннями.

6. *Амортизація основних засобів.* Існують різні методи нарахування амортизації основних засобів – податковий, прямий, виробничий. Агро формування, об'єднані в одну групу, використовують у звітності різні методи амортизації основних засобів, що призводить до викривлення інформації про активи та витрати компанії.

7. *Невикористані відпустки.* У багатьох випадках аграрні компанії не створюють резерви за невикористані відпустки на кінець звітного періоду. У наслідок цього зобов'язання та витрати компанії у бухгалтерській звітності можуть бути занижені.

8. *Облік векселів.* Зазвичай підприємства в обліку відображають видані та отримані векселі за номінальною вартістю, без врахування вартості грошей у часі. Це призводить до завищення величини зобов'язань та активів підприємства з одного боку, та до зниження суми видатків та доходів з іншого. Тому, оцінку фінансових інструментів компанії слід проводити за справедливою вартістю відповідно до МСФЗ.

9. *Капіталізація затрат на ремонт основних засобів.* Витрати підприємства, понесені на ремонт основних засобів, перерозподіляються через собівартість та капіталізуються у вартість біологічних активів. Основною помилкою облікового персоналу є те, що не проводиться розмежування на поточні та капітальні витрати. Ми вважаємо за необхідне дотримуватися вимог МСФЗ «Основні засоби», згідно з яким проводиться розподіл всіх затрат по ремонту основних засобів на поточні та капітальні. Після цього капітальні затрати капіталізуються, а поточні визнаються витратами періоду, в якому вони були понесені [7].

Враховуючи вищенаведене, вважаємо за необхідне все-таки рекомендувати компаніям проведення аудиту. Це також пояснюється ще однією вимогою до компанії при IPO, а саме проведенням аналізу операційної діяльності компанії (Due diligence). Структура і глибина аналізу операційної діяльності залежить від розміру та складності операцій і структури групи емітента, типу та місця розміщення. Лондонська фондова біржа ставить найжорсткіші вимоги до повноти і глибини аналізу операційної діяльності компанії в порівнянні з вимогами інших європейських бірж. За дорученням лістингового консультанта ЛФБ (Спонсора або Уповноваженого консультанта) відповідальний бухгалтер (Responsible Accountant) проводить аналіз операційної діяльності компанії та надає «long-form» звіт, звіт про робочий капіталі, а також звіт про

дотримання необхідних процедур формування фінансової звітності (Financial reporting procedures). Due diligence звіти служать основою для перевірки точності і повноти інформації, відображеної у проспекті емісії, і, на відміну від проспекту емісії, недоступні широкій публіці. Проведення всебічного аналізу операційної діяльності компанії також допомагає виявити проблемні питання, які необхідно вирішити до IPO. Аналіз операційної діяльності компанії, як правило, розкриває такі питання:

1. Результати фінансової діяльності компанії (аналіз історичних фінансових результатів, основних статей балансу, звіту про рух грошових коштів, капітальних інвестицій, джерел фінансування, умовних і позабалансових зобов'язань).

2. Податкові питання (податкове структурування, податкова дисципліна, трансфертне ціноутворення).

3. Операційна діяльність (операційна і корпоративна структура, продукти та послуги, ринки і конкуренти, основні покупці і продавці, умови торгівлі, виробничі потужності і тощо.).

4. Облікова політика.

5. Процедури формування фінансової звітності (існуючі системи звітності, система внутрішнього контролю, принципи корпоративного управління).

6. Менеджмент і персонал (ключовий персонал, умови оплати праці, плинність і структура кадрів)

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для того, щоб первинне розміщення було успішним (тобто ціна розміщення акцій відповідала очікуванням), компанія повинна розуміти, наскільки привабливим і перспективним виглядає її бізнес в очах потенційних інвесторів; наскільки інвестори готові купити і тримати акції після первинного розміщення. Вимоги фондових бірж, що стосуються історичних фінансових результатів, системи внутрішнього контролю та корпоративного управління, а також наявності кваліфікованої управлінської команди, значною мірою збігаються з вимогами потенційних інвесторів. Однак, ці параметри діяльності компанії, формують тільки частину її ринкової вартості. Компаніям аграрного сектору, які планують первинне розміщення на європейських майданчиках, для збільшення вартості компанії та відповідності вимогам фондових бірж, може знадобитися значний час на підготовку і реорганізацію. Однією з найважливіших рекомендацій є проведення аналізу готовності до IPO за 1.5 - 2 роки для того, щоб заздалегідь визначити невідповідність вимог і мати час їх виправити. Ключовими моментами, на які компанії варто звернути увагу на стадії підготовки, є:

1. фінансова інформація (підготовка і аудит звітності за МСФЗ, впровадження порівнянної системи бюджетування правлінського обліку, розробка бізнес-плану);

2. корпоративна структура (спрощення корпоративної структури, консолідація активів, реорганізація і висновки непрофільних активів);

3. корпоративне управління (створення комітетів при Раді Директорів, залучення «незалежних» директорів, впровадження системи управління ризиками та надійної системи внутрішнього контролю, налагодження надійних процедур з підготовки фінансової інформації всередині компанії)

Список літератури

1. Андрійчук В.Т. Економіка аграрних підприємств: підручник. В.Г. Андрійчук – [2-ге вид., допов. і переробл.]. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Бойко Л.М. Функції менеджменту та їх розвиток в сучасних умовах // Ринкова трансформація економіки АПК: моногр. у 4 ч. / [за ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева.] –К.: ІАЕ, 2002. – Ч.1. – С. 306-309.
3. Гайдуцький П.І. Інвестиційна конкурентоспроможність аграрного сектора економіки України.// П.І. Гайдуцький– К: Нора-Друк, 2004. – 246 с.
4. Инвестиционный климат // Ведение аграрного бизнеса в Украине. – 2011. – С. 15–16.
5. Сидоренко О. Успішний вихід аграрних компаній на міжнародні ринки: теорія та практика / О. Сидоренко // Агроексперт. – № 6. –2011. – С. 108–111.
6. Лапа В. Акції на публіку [Електронний ресурс] / В.Лапа // Агробізнес сьогодні.-2012.-№3(226).- Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/2011-05-11-22-31-13/879-2012-02-17-14-18-56.html>
7. Мельник М. Недочеты учета. Что мешает аграрным компаниям оставаться инвестпривлекательными [Електронний ресурс] / М.Мельник // Управление крупным аграрным бизнесом. – 2013. - №2.-С. 35-37. - Режим доступа: http://ucab.ua/files/ucab%20magazine/Magazine_UKAB_2013_2.pdf.

Раскрыто значение учетно-аналитического обеспечения управления как одного из базовых критериев, на основе которого формируются принятое решения относительно будущих инвестиций со стороны инвестора. В этом контексте исследованы проблемные вопросы, которые возникают в учете и мешают аграрным компаниям реализовывать перспективные направления привлечения капитала.

Бухгалтерский учет, инвестирование, финансовая отчетность, финансовые инструменты.

The significance of accounting and analytical support to management as one of the basic criteria on which are formed decision regarding future investments by the investor. In this context, we study the problematic issues that arise in accounting and interfere with agricultural companies to implement promising areas for attracting capital.

Accounting, investment, financial reporting, financial instruments